Foto: Tomáš Krist, MAFRA

ALEŠ MICHL

Italové marodí po fotbale, tak je doháníme

Známý ekonom Aleš Michl kývl na netradiční typ rozhovoru. Laicky se ho ptáme, jak si stojí Česko na začátku roku 2018.

Jakub Pokorný
reportér MF DNES

Proč jsme ještě nedohnali Německo? Proč máme drahé nemovitosti a nízké mzdy? Proč je Praha bohatá i na poměry Evropy?

Aleš Michl, bývalý bankéř, novinář, nyní externí poradce ministryně financí a ekonom fondu Quant, odpovídá na začátku nového roku na otázky, které si Češi kladou asi nejčastěji.

„Češi nejsou líní, pracují stejně jako Němci, ale nemají bohužel takovou zásobu dobrých strojů a kapitálu," vysvětluje Michl.

Na začátku 90. let politici lidem slibovali, že doženeme Německo. Teď se říká, že ho nikdy nedoženeme. Tak jak to je?
Před deseti lety jsme se dostali na sedmdesát procent HDP na hlavu Německa. To je ten nejlepší ukazatel, jaký vám ekonom může dát. A za těch deset let jsme to zlepšili na 72 procent. Stáhli jsme jen dva procentní body. Neměli jsme zlých deset let, oni však měli skvělých deset let. Špatné je, že když se podíváte na mzdy a vydělíte je kurzem, tak jsme jen na 30 procentech Německa. A do třetice, pokud jde o kupní sílu, dostali jsme se na 53 procent Německa. Kdyby to takhle šlo dál, tak ho kupní silou doženeme za 117 let.

To zní pesimisticky.
Potřebujeme, aby naše továrny byly výkonnější. Němci zvládnou za stejnou dobu vyprodukovat 1,7krát větší hodnotu než my. A za to mají ty peníze. Dává to logiku?

Ano, ale nechce se mi věřit, že by se Češi oproti Němcům tak flákali.
Podle mě se neflákají, makají stejně, ale nemají takovou zásobu kapitálu a dobrých strojů jako v Německu. Nedává smysl, aby se porsche dělalo stále v Německu, když by to jinde udělali levněji.

Ale jestli je to takhle, tak se to přece dá dohnat inovacemi? U nás už docela dlouho běží diskuse, že nemáme být montovnou.
Škodovka má v lakovně asi šest set robotů a čtyři sta lidí. My nejsme montovna, to je klišé. Němci však mají chytře vybavené i malé a střední podniky. U nás dělá ekonomiku ta velká firma, ale u nich malé a střední firmy. České podniky musejí přidávat, jak už dlouho nepřidávaly, a do toho posiluje koruna a my bychom po nich ještě chtěli, aby nakoupily lepší stroje jako Němci.

Po roce 1989 jsme se začali měřit s Německem, protože je nejblíž a nejvyspělejší. Kdybych se zeptal, kdy doženeme Itálii, bylo by to rychlejší?
Česko je nyní v HDP na hlavu na 91 procentech Itálie. Před 10 lety bylo na 77 procentech.

Máme šanci si v příštích letech polepšit?
Itálii dohnat zvládáme, Němce ne. Nevím však, zda je Itálie dobrý vzor, třeba turínští zaměstnanci Fiatu se vyznačují zvláštním znamením - jsou obzvláště náchylní k nemocem v pondělí, v pátek a po fotbalových zápasech. A v zemi mají vysokou nezaměstnanost mezi mladými - 34 procent mezi lidmi pod 25 let. Proto je trochu povrchní upínat se na státy, které jsou v háji. My je doženeme, protože jsou špatné, ne protože jsou dobré.

Není opravdu vstup do eurozóny pro Česko rizikem, když Unie nese odpovědnost za krachující země jako Řecko?
Řecko žádný problém není. Potřebovalo by tak 100 miliard eur ročně, aby z toho žilo a splácelo úroky. To je jeden excelový řádek v rozpočtu Německa.

To myslíte vážně, nebo ironicky? Mně nepřijde 100 miliard tak málo.
Myslím to vážně. Vzhledem k rozpočtu Německa to představuje malou částku. Problém tkví jinde. Spojeným státům trvalo podle studií 150 let, než si zvykly na vlastní jednotnou měnu, a euro tu je od roku 1999. Evropské státy dřív byly zvyklé na to, že když měly problém, tak se oslabil kurz měny. Když se Itálie dostala do recese, oslabil se kurz liry, pomohlo to vývozu a třeba výše zmíněný Fiat to nakopávalo. Eurozóna však přijetím jednotné měny ztratila vyrovnávací mechanismus. Když jste dobrý, kurz začne posilovat a to vás trochu zpomalí.

Pak by měli jet Němci na dovolenou do Itálie?
Ano a utratit tam marky, kdyby je ještě měli, a třeba za dvacet let by se to zase otočilo. Teď by stačilo, kdyby z eurozóny vystoupilo Německo nebo Itálie.

Jenže podstata eurozóny je v tom, že nikdo nevystupuje a všichni jedou.
Pak by se tedy musel ten vyrovnávací mechanismus udělat přes platy. Italové by si je museli snížit, což neudělají.

Co z toho plyne pro Česko, které si může vybrat, kdy tam vstoupí?
Je potřeba počkat, až se mzdy ještě více sblíží. Naše mzda přepočtená na eura se bude sbližovat přes posílení koruny.

Jsou ekonomové, kteří tvrdí opak - že přijetí eura přinese vyšší mzdy?
Euro samo o sobě vám nic nepřinese. Jenom se ty peníze přepočítají.

Češi se bojí, že přechodem na euro dojde ke zdražení?
To není reálná obava. Může se maximálně stát, že si někdo pohraje se zaokrouhlováním cen.

Čím to je, že Praha je šestý nejbohatší region EU, takže předstihla třeba Vídeň nebo Řím?
Dostali jsme se z velkého pesimismu po roce 2009 do euforie. Když se podíváte na množství peněz v oběhu, to se zvedlo vždy asi o deset procent za rok a nejvíc je to vidět v hlavním městě. Ale i Brno jde nahoru. I tam máte fantastický steakhouse, který byste tam před deseti roky nehledal. Budoucnost tkví v tom, aby Prahu napodobila i ostatní města, třeba Pardubice a Hradec Králové, když se víc propojí.

Možná už se to pomalu děje. Dřív vzbudilo rozruch, když začal Starbucks v Praze prodávat kelímek kávy za více než 50 korun. Dnes už jsou podobné kavárny i v jiných českých městech.
Určitě, Rohlík.cz také expandoval. Kdo by si kdy pomyslel, že se i v jiných městech než v Praze budou rozvážet potraviny? Co my můžeme udělat, je spojovat ta města, budovat infrastrukturu. Od vlády bych chtěl, ať nic moc nevymýšlí, ale spojuje.

Jsou rostoucí ceny českých nemovitostí skutečně tak výjimečné a nezdravě vysoké? A co je jejich příčinou?
Dlouho jsme tu měli kombinaci nulových úrokových sazeb, nejlevnějších hypoték v historii a největšího nárůstu platů v historii. Firmy mají nejvíce hotovostních zůstatků v historii a dávají je do nemovitostí. Tady se střetává zájem lidí a zájem investorů. Ceny nemovitostí v Praze jsou nadhodnocené asi o devět procent.V roce 2007 byly ale nadhodnocené dokonce o dvacet procent. Trh není zase tak přepálený, jak by se mohlo zdát. Ruku v ruce s tím se zvyšuje i cena firem.

Jak souvisejí ceny bytů a firem?
Dříve banky financovaly firmy s návratností investice pět až deset let, ale teď se financují projekty s návratností i dvacet let. Už nenajdete levné projekty. I cena firem vyskočila za posledních pět let o dvacet až třicet procent. Podívejte se na Sporten, Český gumárenský holding, Prazdroj, Slevomat. Sporten *(výrobce lyží - pozn. red.)* se prodal za třináctinásobek zisku, Prazdroj za patnáctinásobek. Takže investor by měl čekat patnáct let, pokud bude stabilní zisk, než se mu vrátí investice. Peněz je v ekonomice strašně moc. O to jde.

Zpět k bytům. U nás se investice do nemovitosti bere i jako zajištění na stáří, protože penzijní reforma zatím chybí. Je to správný přístup?
Ano, je, pokud tedy nejde o nemovitost s přehnanou cenou. Nejlepší penzijní reforma je hypotéka a dítě. Stát by k tomu měl nabídnout garantovaný minimální důchod.

Přednedávnem jsem četl, že mladá generace už tolik netouží po autě a může ho sdílet. Myslíte, že podobné změny myšlení obrátí ekonomiku v příštích letech naruby? Že zanikne konzum v dnešním slova smyslu?
Také si říkám, kdo všechno ta auta kupuje, když je pořád chrlíme? Možná to ale ještě bude trvat déle. Člověk si bude muset chvíli zvykat, že připadne jedno auto na deset lidí. Už i v Americe se však v některých městech vyplatí nemít auto a jezdit Uberem. Ale na to musíte mít velké město s velkou hustotou obyvatel.

A asi jiný životní styl, než mají Češi. Na chalupu do Krkonoš vás asi Uber neodveze.
Ano. Nebo když máte hodně dětí, potřebujete také auto. Kdo z nás však před dvaceti lety tušil, jaké budeme mít dnes mobily? Ekonomika je nepředpověditelná. Podle mě to směřuje k velké umělé inteligenci. Ne nutně ke Skynetu z Terminátora - myslím tím k chytrému propojování věcí, chodu továren nebo i našeho života přes software. Je to vidět na Googlu, Tesle či Applu.

Co z toho však vyplývá? Není to spíš důvod se uvolnit, protože věci, za kterými se honíme, možná v dohledné době ztratí svoji cenu?
To je možné. Pak si ale kladu otázku, co se bude nakupovat, když už všechno budeme mít? To se stalo v Japonsku, kde už všechno měli - dvě auta a dům. Zástava ekonomiky. Sony, Sharp, Panasonic šly do háje.

Takže se pak bude pracovat méně?
To už napsal Thorstein Veblen v Teorii zahálčivé třídy. Čím víc země bohatne, tím víc budou lidé sklouzávat k zahálce a spotřebě volného času.

Co rok 2018? Bude se české ekonomice dařit podobně jako letos?
To nikdo neví. Přiznejme si, že předpovědět krizi neumíme. Víme jen, že dříve či později přijde. Celý náš fond Quant stojí na tom, že jedině dlouhodobou disciplínou v investování a bez emocí lze krizi rychle porazit, až přijde. Obdobně je nutná disciplína ve státním rozpočtu. Je třeba zavést pravidlo vyrovnaného rozpočtu v rámci hospodářského cyklu. V růstu našetřené peníze se budou hodit v recesi.

Ekonom

Aleš Michl (40 let) při studiu Vysoké školy ekonomické v Praze pracoval jako novinář v Hospodářských novinách. Po jeho ukončení byl devět let investičním stratégem v Raiffeisenbank. Nedávno s Pavlem Kohoutem spoluzaložil investiční fond Quant. Spravují v něm čtvrt miliardy korun.